

REDAKCJA
JOACHIM DIEC, ANNA JACH,
KRYSTIAN PACHUCKI-WŁOSEK

INWAZJA ROSJI NA UKRAINĘ 2022

ŹRÓDŁA, PRZEBIEG, KONSEKWENCJE

Inwazja Rosji na Ukrainę 2022

pod redakcją
Joachima Dieca, Anny Jach,
Michała Kuryłowicza i Jana Brodowskiego

Tom 2

INWAZJA ROSJI NA UKRAINĘ 2022

Źródła, przebieg, konsekwencje

REDAKCJA

JOACHIM DIEC, ANNA JACH, KRYSZTOF PACHUCKI-WŁOSEK

Kraków 2023

© Copyright by Wydział Studiów Międzynarodowych i Politycznych UJ
& individual authors, 2023

Joachim Diec, Uniwersytet Jagielloński, Kraków

🌐 <https://orcid.org/0000-0002-3335-3772>

✉ joachim.diec@uj.edu.pl

Anna Jach, Uniwersytet Jagielloński, Kraków

🌐 <https://orcid.org/0000-0002-3748-5406>

✉ anna.jach@uj.edu.pl

Krystian Pachucki-Włosek, Uniwersytet Jagielloński, Kraków

🌐 <https://orcid.org/0000-0002-4527-5441>

✉ krystian.pachucki-wlosek@doctoral.uj.edu.pl

© Copyright by Joachim Diec, Anna Jach, Krystian Pachucki-Włosek, 2023

Zespół grantowy/pomysłodawcy: Yevhenii Portnyi, Roman Kozlov, Anastasiya Verbovetska

Recenzent: dr hab. Andrzej Czajowski, prof. UW

Opracowanie redakcyjne: Zofia Smęda

Projekt okładki: Lesław Sławiński, pomysł: Anastasiya Verbovetska

Niniejsza publikacja została sfinansowana ze środków Wydziału Studiów Międzynarodowych i Politycznych w ramach subwencji i Programu Strategicznego Inicjatywa Doskonałości w Uniwersytecie Jagiellońskim

ISBN 978-83-8138-870-2 (druk)

ISBN 978-83-8138-871-9 (PDF)

<https://doi.org/10.12797/9788381388719>

WYDAWNICTWO KSIĘGARNIA AKADEMICKA

ul. św. Anny 6, 31-008 Kraków

tel.: 12 421-13-87; 12 431-27-43

e-mail: publishing@akademicka.pl

<https://akademicka.pl>

Spis treści

Joachim Diec	
<i>Wstęp</i>	7

I. Źródła inwazji

1. Joachim Diec	
<i>Ideologiczne i doktrynalne podstawy rosyjskiej inwazji na Ukrainę</i>	13
2. Krystian Pachucki-Włosek	
<i>Uwarunkowania wewnętrzne i międzynarodowe „specoperacji”</i>	37
3. Tomasz Aleksandrowicz	
<i>Uzasadnienie agresji na Ukrainę w rosyjskiej wojnie informacyjnej a reakcja państw zachodnich w obliczu kształtowania się nowego ładu światowego</i>	55
4. Yevhenii Portnyi	
<i>„Ukraina – państwo upadłe” jako uzasadnienie rosyjskiej agresji</i>	77

II. Przebieg inwazji

5. Anna Jach	
<i>W stronę „ostatecznego rozwiązania kwestii ukraińskiej”. Rosyjski projekt inwazji</i>	115
6. Tomasz Kucharski	
<i>Cele rosyjskiego imperializmu na Ukrainie i ich realizacja</i>	173
7. Yevhenii Portnyi, Roman Kozlov, Anastasiya Verbovetska	
<i>Przebieg wielowymiarowej konfrontacji między Rosją a Ukrainą. Studium wydarzeń lat 2014-2022</i>	193
8. Mariana Helysh	
<i>„Kryzys humanitarny” czy zbrodnie przeciwko ludzkości?</i>	259

III. Konsekwencje

9. Anna Pająk	
<i>Postawy Polaków wobec uchodźców wojennych z Ukrainy</i>	287
10. Katarzyna Kosowska	
<i>Rosja w obliczu sankcji gospodarczych po rosyjskiej inwazji</i> <i>na Ukrainę w 2022 roku</i>	307
11. Bolesław Broda, Eryk Lasek	
<i>Próba bilansu strat stron w wojnie rosyjsko-ukraińskiej</i> <i>(od 24 lutego do 14 października 2022 r.)</i>	329
Joachim Diec	
<i>Zakończenie</i>	369
Indeks osób	377

JOACHIM DIEC

Wstęp

Niniejsza książka stanowi owoc projektu studenckiego realizowanego na Wydziale Studiów Międzynarodowych i Politycznych Uniwersytetu Jagiellońskiego. Troje młodych eksploratorów: Yevhenii Portnyi, Anastasiya Verbovetska oraz Roman Kozlov, pochodzący z Ukrainy studenci UJ, wyszli z inicjatywą stworzenia wstępnego opracowania dotyczącego rosyjskiej inwazji na ich państwo. Nasz zbiór zawiera teksty zarówno wspomnianej trójki badaczy, której należy się duże uznanie za podjęcie na gorąco tak istotnego tematu, jak też innych autorów, zmagających się z różnymi aspektami konfliktu, który w chwili oddania książki do druku ciągle się rozwijał.

Chcemy wyrazić wdzięczność wszystkim tym, którzy pomogli nam w pracach nad projektem – władzom Wydziału Studiów Międzynarodowych i Politycznych Uniwersytetu Jagiellońskiego, w tym Panu Dziekanowi Pawłowi Laidlerowi, a także koordynatorom i pracownikom Programu Strategicznego „Inicjatywa Doskonałości – Uczelnia Badawcza” z prof. Piotrem Bajorem, dr Elżbietą Binczycką i Panią Teresą Borstyn na czele.

Ramy czasowe opracowania zostały jasno sformułowane i dotyczą zasadniczo wydarzeń, które zaszły do końca roku 2022, wraz z całym poprzedzającym inwazję bagażem doświadczeń ją warunkujących. Tym samym przedstawiamy książkę, która dotyczy

obiekty *in statu nascendi*, a przez to domagającą się kontynuacji, w miarę zmian zachodzących w przestrzeni militarnej, gospodarczej, kulturowej czy humanitarnej. Tym samym oczywiste jest, że wiele poruszanych tu kwestii powinno zostać przemyślanych ponownie w przyszłości, gdy będziemy już mieli do czynienia zarówno ze zjawiskiem w pełni dokonanym, jak i ze stosownym dystansem czasowym do minionych wydarzeń, pozwalającym na pewną obiektywizację ich oceny.

Zadaniem niniejszego zbioru jest wstępne nakreślenie trzech elementów wielkiego konfliktu: jego źródeł, przebiegu oraz konsekwencji. Tym samym pojawia się kilka istotnych pytań związanych z taką strukturą celów. Jednym z nich jest zatem pytanie o to, jak możliwa była (notabene jawnie przygotowywana) napaść na państwo sąsiednie nieprzejawiające agresywnych zamiarów wobec Rosji, niewykazujące żadnych planów aneksji rosyjskiego terytorium, działań przeciwko życiu, zdrowiu, własności czy nawet dobremu imieniu jej obywateli. Inne pytanie zmierza ku odkryciu tego, co wynika z przebiegu wydarzeń roku 2022. Chodzi o to, jak wyjaśnić dość nieoczekiwany obrót spraw. Jest to zatem pytanie o rzeczywisty stan obu państw, co *de facto* oznacza przede wszystkim stan obu społeczeństw. Wreszcie, warto także zapytać o już odczuwalne, jak i rysujące się na horyzoncie skutki inwazji, które mogły być różnie rozpatrywane zarówno przez bezpośrednie strony konfliktu, jak i resztę wspólnoty międzynarodowej.

Na koniec wreszcie trudno nie zadać sobie pytania o znacznie szerszy kontekst, tj. o bardziej ogólny obraz środowiska międzynarodowego (w różnym znaczeniu tego terminu), który można wysnuć na podstawie obserwacji dramatu roku 2022 oraz wydarzeń do niego prowadzących. Jest to pytanie zarówno o geopolityczny układ sił we współczesnym świecie, o właściwą perspektywę teoretyczną stosunków międzynarodowych w obliczu zachodzących wydarzeń, jak i o stan świadomości na temat tego, co jest właściwym celem wspólnoty międzynarodowej i jakie imperatywy

w rzeczywistości popychają do działania współczesne społeczeństwa, a tym bardziej liderów politycznych.

W problematykę tę uwikłana jest zarówno Polska, jak i cały blok euroatlantycki. Przez dziesięciolecia, które upłynęły od zakończenia zimnej wojny, świat mógł obserwować dialektykę postaw wobec państwa ukraińskiego. Z jednej strony rysowała się możliwość przeciągnięcia dawnej sowieckiej republiki na stronę liberalnego Zachodu, a tym samym na otwarcie perspektyw wolności i dynamicznego rozwoju ukraińskim obywatelom. Z drugiej, obawiając się konfliktu, liczono się ze scenariuszem układu z Rosją, który – w myśl sceptycznego wobec narzucania światu liberalnej demokracji neorealizmu ofensywnego¹ – dzieliłby Europę na sferę reguł Republiki i sferę zasad Imperium. Wtedy jednak, jak nie bez racji stwierdza Paul D'Anieri, doszłoby do legitymizacji moskiewskiego reżimu i jego działań, przyznania pewnej słuszności jego roszczeniom². Kontekst inwazji z pewnością dylematu tego nie zniósł. Przeciwnie, pozwolił mu zaistnieć w całej jego wyrazistości.

---

1 Zob. np. J.J. Mearsheimer, *Wielkie złudzenie. Liberalne marzenia a rzeczywistość międzynarodowa*, tłum. T. Bieroń, Kraków 2021, *Historia, Polityka*.

2 P. D'Anieri, *Ukraine and Russia: From Civilized Divorce to Uncivil War*, Cambridge 2019, s. 274.

I

Źródła inwazji

1. Ideologiczne i doktrynalne podstawy rosyjskiej inwazji na Ukrainę

ABSTRACT

The Ideological and Doctrinal Foundations of the Russian Invasion of Ukraine

Russia's invasion of Ukraine has been mentally prepared for two decades both by the Kremlin and the ideologists. The structure of the anti-Ukrainian narrative puts forward a short list of beliefs. The leading one boils down to the doctrine of Russians, Ukrainians and Belarusians as "one nation", which was artificially divided by the winds of history. Noting Ukrainian resistance, the Russian narrative distinguishes two different actors: the "true" Ukraine and spoilt Westerners rejecting their own roots. Today's Ukraine is an anti-Russian project created by the US to weaken its major opponent. Moreover, today's shape of Ukraine does not reflect historical borders between the Russian and Ukrainian element. The Russian invasion is also perceived as a struggle of the truly Christian civilization against the secular and immoral West. Russian arguments lead to an antinomy: claiming some territories as genuinely Russian, they actually confirm the existence of a separate Ukrainian nation.

Keywords: Russia, Ukraine, invasion, ideology, doctrine

Uwagi wstępne

Tak zdecydowane kroki, jak podjęcie regularnych działań militarnych przeciwko sąsiedniemu państwu (nawet jeśli te nazywane są tylko „operacją specjalną”), rzadko uzasadniane są przez agresora tylko partykularnymi interesami gospodarczymi czy potrzebą zwiększenia strefy bezpieczeństwa. Najczęściej w grę wchodzi także katalog argumentów o charakterze ideologicznym. W niektórych wypadkach, jak np. podboje kalifatów czy krucjaty, czynnik ten wręcz dominuje; niekiedy jest jedynie listkiem figowym, jak w przypadku „cywilizowania” obszarów kolonialnych. Zadaniem tej części opracowania jest wskazanie najważniejszych ideologicznych motywacji i argumentów stojących za decyzją o inwazji na Ukrainę oraz powodów wsparcia tejże decyzji przez znaczną część społeczeństwa rosyjskiego i grupy nacisku.

Mało kto wątpi dziś w to, że – wbrew naiwnym przypuszczeniom „politologii statystycznej” – kluczowe i brzemienne w skutkach decyzje nie dadzą się wytłumaczyć, ani tym bardziej przewidzieć, wyłącznie na podstawie czynników dostarczanych przez badania ilościowe. Gdyby tak było, nigdy nie doszłoby do ataku III Rzeszy na ZSRR, a tym bardziej do zaatakowania bazy amerykańskiej floty na Pacyfiku przez siły japońskie w 1941 r., w obu bowiem przypadkach agresor atakował przeciwnika znacznie silniejszego (przynajmniej w wymiarze bezwzględnych liczb dotyczących aktualnego uzbrojenia, a tym bardziej potencjału). Chociaż w lutym 2022 r. dane liczbowe teoretycznie sprzyjały siłom zbrojnym Federacji Rosyjskiej, to nie udało się im przeprowadzić blitzkriegu (wojny błyskawicznej), a kolejne miesiące walk zwiększały wątpliwości co do potencjału rosyjskiego państwa w tamtym czasie. Trudno zatem się dziwić, że zadawane są także pytania o siłę argumentów, idei oraz determinacji jako czynników motywujących decyzję o inwazji. Inte-

resuje nas prawie wyłącznie motywacja ideologiczna strony rosyjskiej, albowiem w przypadku Ukraińców trudno udowodnić zamiar zbrojnej konfrontacji; ich działania w poprzednich stadiach konfliktu, głównie na terenie Donbasu, nosiły charakter zdecydowanie defensywny.

W przypadku rosyjskiej agresji rozpoczętej 24 lutego 2022 r. mamy do czynienia z pewnym zestawem argumentów, które z „operacji specjalnej” czynią coś więcej niż tylko zamiar zagarnięcia terytoriów czy wzbogacenia bazy ludnościowej, głównie „mięsa armatniego”, w obliczu kryzysu demograficznego. Argumenty te sprowadzają się generalnie do czterech najważniejszych obszarów tematycznych.

Russkij mir – jeden naród

Jednym z najważniejszych czynników ideowych na rzecz inwazji jest zyskujący coraz większą sławę (niekoniecznie aprobatę) pogląd, że Ukraińcy i Rosjanie zasadniczo stanowią jeden naród i że egzystencja tegoż narodu w dwu państwach jest nieporozumieniem, a w przypadku polityki Kijowa, niekorzystnej dla Moskwy, wręcz skandalem. Najbardziej znaną egemplifikacją tego poglądu jest artykuł Władimira Putina, opublikowany w kwietniu 2021 r., w którym przywódca jasno określił miejsce Ukrainy na mapie jego politycznej świadomości. Tekst nosi charakter zideologizowanego traktatu historycznego, odnoszącego się do całości dziejów Rusi. Powtórzona została w nim – znana z rosyjskiej historiografii, jak i sięgającej 2. połowy XIX w. doktryny panslawistycznej – teza o jedności ziemi ruskiej i ruskiego narodu, który pomimo dziejowych zawirowań od zawsze kształtował się jako jedność kulturowa i religijna, społeczność mówiąca

Książka stanowi owoc projektu studenckiego realizowanego na Wydziale Studiów Międzynarodowych i Politycznych Uniwersytetu Jagiellońskiego. Ramy czasowe opracowania obejmują zjawiska i wydarzenia, które miały miejsce do końca roku 2022, a także poprzedzający inwazję bagaż doświadczeń ją warunkujących. Tym samym przedstawiamy publikację dotyczącą rzeczywistości ciągle się tworzącej, a przez to domagającą się kontynuacji w miarę zmian zachodzących w przestrzeni militarnej, gospodarczej, kulturowej i humanitarnej. Co zrozumiałe, wiele poruszanych tu kwestii powinno zostać przemyślanych ponownie w przyszłości, gdy będziemy już mieli do czynienia zarówno ze zjawiskiem w pełni dokonanym, jak i ze stosownym dystansem czasowym do minionych wydarzeń, pozwalającym na pewną obiektywizację ich oceny.

Zadaniem niniejszego zbioru jest wstępne nakreślenie trzech elementów konfliktu: jego źródeł, przebiegu oraz konsekwencji. Tym samym, autorzy próbują odpowiedzieć na trzy pytania:

1. Jak możliwa była napaść na państwo sąsiednie nieprzejawiające agresywnych zamiarów wobec Rosji?
2. Jakie wnioski na temat stanu państw i społeczeństw obu stron konfliktu wynikają z nieoczekiwanego przebiegu wydarzeń roku 2022?
3. Jakie są i mogą być bezpośrednie i dalekosiężne skutki inwazji zarówno dla walczących stron, jak i dla pozostałych państw obszaru eurazjatyckiego i światowych graczy?

ISBN 978-83-8138-870-2

<https://akademicka.pl>